

Eessõna

Käesolev uuring, mida teostati Sihtasutuse Eesti Teadusfond grandi raames aastatel 1998 ja 1999, on üks osa laiemast uuringust pealkirjaga *Täiskasvanuhariduse roll ja organisatsioon üleminekuriikides*. Nimetatud uuring oli kavandatud rahvusvahelise võrdlusuuringuna, millest olid huvitatud enamus endise nn Ida-bloki riike, kuid siiani on esimese etapi, s.t. rahvuslikul tasandil, suutnud läbi viia vaid Eesti. Nimetatud uuringu teostajaks on Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon ANDRAS ning selleks saadi vahendeid nii Täiskasvanuhariduse Nõukogult kui ka UNESCO'lt. Pearõhk pandi rahvusvahelise töögrupi poolt kokkulepitud täiskasvanuhariduse valdkondadele, millest osa langes kokku ja teostati käesoleva uuringu raames. Sellisteks valdkondadeks olid:

- Täiskasvanuhariduse roll ühiskonnas
- Täiskasvanuhariduse struktuur
- Uuendused ja areng täiskasvanuhariduses
- Täiskasvanuhariduse seis

Antud uuringu taotlus on kitsam ja väljund on eelkõige suunatud Eesti ühiskonnale. Autorid loodavad, et võimalus viia kavandatud uuring lõpuni tänu Eesti Teadusfondi jätkuvale grandile annab lõpp-panusena olulise tõuke täiskasvanuhariduse kui Eesti arengu olulise faktori tunnustamiseks ning efektiivselt funktsioneeriva täiskasvanuhariduse süsteemi kujundamiseks. See on ka põhjus, miks käesolevat uuringut tuleks käsitleda sissejuhatava etapina. Autorid seadsid endale eesmärgiks võimalikult suuremas mahus erinevate algmaterjalide kogumise (ka dubleerimise) ning analüüsimise, mitte aga empiirilise uuringu läbiviimise. Püstitatud eesmärkide saavutamiseks viidi läbi ka mitmeid küsitlusi, kaasates erineva taseme eksperte, toimivaid koolitusasutusi jt. Autorite kollektiiv loodab jõuda järgmiste aastatega Eesti täiskasvanuhariduse tervikliku käsituseni ning õppiva ühiskonna mudelini.

Uuringus osalesid teadurid nii Tallinna Pedagoogikaülikoolist (L. Jõgi, E. Pärnapuu), ETKA 'Andras' (M. Lõhmus, M. Maasik jt), Eesti Põllumajandusülikooli Maa-arengu Instituudist (J. Ginter), Haridusministeeriumist (K. Vana). Uuringu teaduslikuks juhendajaks oli Tallinna Pedagoogikaülikooli emeriitprofessor, ETKA 'Andras' juhatuse esimees Talvi Märja.

Sisukord

Sissejuhatus	1
0.1 Uuringu eesmärgid	4
0.2 Uuringu hüpoteesid	5
0.3 Uuringu ülesanded	5
0.4 Uurimismetoodika	6
0.5 Terminoloogia	6
0.6 Uurimisaine	8
0.7 Eeldatav tähtsus	8
I Peatükk: Täiskasvanuhariduse roll ühiskonnas	9
1.1 Hariduspoliitilised dokumendid	10
1.1.1 Eesti täiskasvanuhariduse programm	11
1.1.2 Õppiv Eesti	13
1.1.3 Haridusstrateegia	14
1.1.4 Riigikogu kultuurikomisjoni ettekanne	15
1.1.5 Haridusstsenaariumid 2015	16
1.1.6 Täiskasvanute koolituse uuring	19
1.1.7 Koalitsioonilepe	20
1.1.8 Täiskasvanuhariduse foorumid	21
1.1.9 Ekspertide küsitluse tulemused	23
1.2 Täiskasvanuhariduse õigusruum	29
1.3 Täiskasvanuhariduse finantseerimine	32
1.3.1 Koolitajate täiendõppe finantseerimine riigieelarve vahenditest	33
1.3.2 Pedagoogide täiendõppe rahastamine	36

1.3.3 Töötute koolituseks riigieelarvest eraldatud vahendid ja nende kasutamine	41
II Täiskasvanuhariduse struktuur	43
2.1 Avalikud institutsioonid täiskasvanuhariduses	43
2.2 Eraõiguslikud Institutsioonid	45
2.3 Kolmas sektor – valitsusvälised organisatsioonid	46
2.3.1 ETKA ‘Andras’	47
2.3.2 Avatud Hariduse Liit	48
2.3.3 Vabaharidusliit	49
III Peatükk: Täiskasvanute haridus ja täiskasvanute koolitus	52
3.1 Tugevad ja nõrgad küljed	52
3.1.1 Tugevad küljed	52
3.1.2 Nõrgad küljed	54
3.2 Täiskasvanute koolitusvõimalused Eestis 1997-1998	55
3.2.1 Üldhariduskoolid	59
3.2.2 Kutsekoolid	59
3.2.3 Rakenduskõrgkoolid	60
3.2.4 Ülikoolid	60
3.2.5 Vabahariduslik koolitus	61
3.2.6 Tööharidus	63
3.3 Täiskasvanute koolituses osalemine ja koolitussoovid	64
IV Peatükk: Uuendused ja areng täiskasvanukoolituses	69
4.1 Põhilised muudatused koolitusasutuste tegevuses	70
4.2 1998. Aastal täiskasvanute koolituse asutustes rakendunud õppejõud	73
4.3 Takistused õppe läbiviimisel	74
4.4 Uuendused õppeprogrammides	75

4.5 Koolitustegevuses tunnetatavad seadusandlusest tulenevad takistused	76
4.6 Järeldused	76
V Peatükk: Eesti ja Euroopa Liit	79
5.1 Haridus ja koolitus	80
5.2 Elukestev õpe ja Euroopa Liit	81
5.2.1 Suurbritannia ja elukestev õpe	82
5.2.2. Soome täiskasvanuhariduse kontseptsioon	84
Kokkuvõte. Järeldused. Ettepanekud.	87
Kasutatud kirjandus	92
Lisa 1	95

Sissejuhatus

Me seisame uue, 21. sajandi künnisel, millest kujuneb teadmiste, informatsiooni ja kommunikatsiooni sajand. Seda ajajärku iseloomustavad ettenägematud muutused ühiskonnas, ülikiire tehnoloogiline areng ja majanduslik ebakindlus. Piirid rahvusriikide vahel muutuvad üha nõrgemaks ning üldine globaliseerumine edeneb järjest kiiremini. Tuleviku ametid nõuavad tunduvalt mitmekesisemaid võimeid ja teadmisi, kui seda suudab kindlustada meie tänane haridussüsteem. Uus sajand esitab väljakutse kõigile inimestele, kõigile süsteemidele ja kontseptsioonidele. Teadmiste baseeruv ühiskond vajab, et iga tema liige igas eluvaldkonnas oleks varustatud kõige uuemate teadmiste ja tööalaste oskustega. Me saame olema tunnistajateks väga suurtele paradigmaatilistele muutustele, haridussüsteemi reformimisele ning elukestva õppe kiirele arenemisele. Viimane peab garanteerima kõigile inimestele, vaatamata east, teadmiste ja oskuste omandamise, mis võimaldaks tal kiiresti muutuvas elus edukalt toime tulla¹.

Kõik see seisab ees ka Eestis. Arvestades meie tänast seisu hariduses üldiselt ja täiskasvanuhariduses konkreetselt, tuleb aga paraku tõdeda, et *elukestev õpe* ja *õppiv ühiskond* kõlavad viimasel ajal küll enamike endast lugupidavate poliitikute ettekannetes, kuid konkreetset sisu pole nendele antud. Täiskasvanuharidust nähakse enamikel juhtudel ikka veel kui haridussüsteemi tülikat lisa (või väljaspool seda seisvat), millega tegelemine on kas era- või kolmanda sektori asi. Ometi on mitmetes riikides täiskasvanuhariduse tähtsat rolli juba ammu mõistatud ning seda käsitletakse kui absoluutselt möödapääsematut protsessi, kohanemaks tuleviku ühiskonna nõudmistega, seda eriti uute tehnoloogiate ja tööga seonduvate kiirete muutuste valdkonnas, mille mõju on tuntav iga inimese argipäevas².

Ühiskonnale ja selle liikmete haridusele pandud ootuste tõttu võib haridusele omistada väga olulise vastutuse määra kriisi aegadel (Malan, 1987:15)³. Kriisist väljumiseks on vajalik erimeetmete rakendamine, mis on orienteeritud täiskasvanuhariduse süstemaatilisele reguleerimisele, selle süsteemi poliitilise ja sotsiaalse staatuse muutmisele ning kogemuste

¹ UNESCO Second International Congress on Technical and Vocational Education, 1999. Seoul.

² H.S. Ollesen. 1989. *Adult Education and Everyday Life*. Adult Education Research Group, Roskilde University Group.

³ Thieri Malan. 1987. *Educational Planning as a Social Process*. UNESCO, IIEP, Fundamentals of Educational Planning 33. Paris.

vahetamisele. Oluline on saavutada konsensus riigi tasandil sobiva kontseptsiooni, strateegia ja arengukava väljatöötamiseks ning rakendamiseks, eesmärgiga oluliselt edendada arengut täiskasvanuhariduse ja -koolituse osas. Täiskasvanuhariduse kontseptsiooni raames tuleks määratleda erinevate institutsioonide roll kõige olulisemate ülesannete täideviimisel ja prioriteedid, ehk siis eristada need programmid, mille elluviimist valitsus igakülselt toetaks ja forsseeriks.

Alates 1997. aastast on maailmas täiskasvanuhariduse valdkonnas toimunud olulise tähtsusega sündmusi, mille käigus tehtud otsuseid ning vastuvõetud deklaratsioone ja kavasad tuleks kindlasti ka Eestis arvestada. Eriline roll selles on olnud UNESCO'l:

- Toimus viies maailmakonverents täiskasvanuhariduse valdkonnas – CONFINTEA V (1997).
- Viidi läbi esimene maailmakonverents kõrghariduse valdkonnas (1998).
- Toimus teine rahvusvaheline tehnika- ja tööhariduse kongress (1999).
- Toimus UNESCO peakonverentsi kolmekümnes istungjärk (1999).

Võtmeteemadena läbis kõiki üritusi *elukestev õppimine* ja *õppiva ühiskonna kujundamine*. Rõhutati, et hariduse võimaldamine kõikidele inimestele, s.h. ka täiskasvanutele pole enam õigus, vaid võti 21. sajandisse. Muu hulgas arutati põhjalikult ka seda, kuidas oleks võimalik ülikoolide rolli avardada ning anda võimalus õppimiseks ülikooli seinte vahel ja ülikooli õppejõudude juhendamisel tunduvalt laiematele täiskasvanud elanikkonna hulkadele. Määratleti tööhariduse, sealhulgas eriti tehnikahariduse omandamise ülitähtis koht haridussüsteemis, valmistumisel kohanemiseks väljakutsega, mille esitab 21. sajand. Rõhutati vajadust uurida ja analüüsida, koguda autentset informatsiooni, millele peaksid tuginema täiskasvanute koolitusprogrammid. Õppimisvõimaluste loomist kõigile läbi kogu nende elu loeb UNESCO järgnevatel aastatel oma esimeseks prioriteediks⁴.

Oluliselt on viimaste aastate jooksul muutnud oma suhtumist täiskasvanute koolitamisesse ja elukestvasse õppesse juhtivad maailma ja Euroopa riigid. Eelkõige tuleks siin nimetada Inglismaad, Saksamaad, Hollandit, Iirit, aga kindlasti ka Soomet ja teisi Põhjamaid, kes

⁴ Vt. *Adult Learning in a World of Risk: Emerging Policies and Strategies*. 1997. UNESCO: Institute for Education, Hamburg; *Adult Education: The Hamburg Declaration. The Agenda for the Future*. 1997. UNESCO: Institute for Education, Hamburg; *World Declaration on Higher Education for the Twenty-first Century: Vision and Action*. 1998. UNESCO, Paris; *Framework for Priority Action for Change and Development of Higher Education*. 1998. UNESCO, Paris; *Second International Congress on Technical and Vocational Education. Final Report*. Seoul, 1999; UNESCO General Conference, 30th Session. 1999, Paris.

haridussüsteemi kaasajastamisesse ning kõigile inimestele läbi elu kestva õppe võimaldamisesse on investeerinud märkimisväärsed ressursse. Suurem osa nende riikide hariduskontseptsioonidest ja –strateegiatest ootavad veel meiepoolset põhjalikku analüüsi, kuid juba täna võib veendunult väita, et paljud nendes dokumentides esitatud põhitõed peaksid kajastuma ka meie strateegiates ja arengukavades⁵.

Arvestades eelnevat, oleme veendunud, et uuringud täiskasvanuhariduse valdkonnas ning nendele tuginedes vastavate strateegiate väljatöötamine ja rakendamine Eestis on eriti aktuaalne. Silmas tuleb pidada sedagi, et Eesti valmistub lähematel aastatel liitumiseks Euroopas Liiduga, kus täiskasvanuharidust hinnatakse väga kõrgelt nii majandusliku kui sotsiaalse arengu tegurina. Et tunda ennast selles Liidus täisväärtusliku partneri, mitte vaese sugulasena, tuleb tõsiselt mõelda oma haridussüsteemi, s.h. ka täiskasvanuhariduse süsteemi ühildamisele teiste Euroopa riikide haridussüsteemidega, nende kogemuste tundmaõppimist ja võimalusel kohandamist Eesti oludele. Tuleb kujundada oma väärtussüsteemid lähtuvalt meie ühisest tulevikust koos teiste arenenud riikidega, kus võimaluste loomine õppimiseks kõikidele inimestele kogu nende elu kestel ning liikumine *õppiva ühiskonna poole* on seatud oluliseks eesmärgiks. Teatud eeltöö on siin tehtud. Aastatel 1993 – 1995 osales Eesti koos 12 Euroopa Liidu liikmesriigi ning Tšehhi ja Sloveeniaga võrdlusuuringus *Täiskasvanuhariduse eesmärgid, probleemid ja poliitika Euroopas*, mis andis võimaluse võrrelda end teiste riikidega, näha oma puudusi ja tugevaid külgi ning kavandada järgneva tegevuse suunad. Tollasest uuringust selgus, et Eesti täiskasvanuharidus oli kõige enam valmis uuendusteks, edastades selle kriteeriumi osas kõiki ülejäänud riike⁶. Siis võis teha ainult ühese järelduse: Eesti oli uuringus osalenud riikidest kõige kiiremini ja radikaalsemalt muutuv/arenev maa Euroopas ning ühiskonnas toimuvate uuenduste elluviimiseks pidi muutuma ka haridussüsteem ise. Tänapäevaks on Eestis hoog veidi raugenud, teised riigid aga oma uuendusprotsesse (seda eelkõige hariduses) tunduvalt aktiveerinud. Siit tuleneb ka antud uuringu vajadus – saada korrektne ülevaade täiskasvanuhariduse tänasest seisust Eestis, tutvuda teistes Euroopa Liidu riikides tehtuga, tuua välja probleemid ning leida võimalused nende lahendamiseks.

⁵ Vt. *The Learning Age, a Renaissance for a New Britain*. Green Paper of Adult Education. 1998; Dohmen, G. 1996. *Lifelong Learning. Guidelines for a Modern Policy*. Bonn; Dohmen, G. 1998. *The future of Continuing Education in Europe. Lifelong Learning for All in Changed Learning Environment*. Bpnn; *The Joy of Learning. A National Strategy for Lifelong Learning*. 1997; *The Golden Riches in the Grass. Lifelong Learning for All*. 1995.

⁶ Märja, T. ja Vooglaid, Ü. *Täiskasvanuharidus Euroopas 1995*. Eesti aruanne. Tallinn, TPÜ, lk. 46 – 49.

0.1 Uuringu eesmärgid

Ühiskonna arenedes ja olukorra muutudes muutub pidevalt ka nõudlus haridusele, s.h. ka täiskasvanute teadmiste-oskustele, ning vajadus täpsustada ja reguleerida täiskasvanuhariduse süsteemi. See eeldab regulaarset ülevaadet nõudluse ja pakkumise suhetest, võimaluste ja vajaduste tasakaalustamist ning riigi ja indiviidi (subjekti) huvide harmoneerimist. Samas peame andma endale aru kahest asjast, need on – üleminek uude sajandisse ning Eesti (eeldatav) liitumine Euroopa Liiduga. Mõlemad seavad oluliselt teiselaadseid piire nii ühiskonnale tervikuna kui ka igale üksikule indiviidile ning selleks, et elus edukalt toime tulla, on pideval enesetäiendamisel ja kohanemisel, s.t. elukestval õppimisel, täita hindamatult suur osa. Ometi puudub meil täna ühene alus ja vajalik informatsioon tulevikule suunatud täiskasvanuhariduse strateegia ja arengukava väljatöötamiseks ja elluviimiseks. Puudub ülevaade sellest, milline on tegelikult täiskasvanuhariduse koht üldises haridussüsteemis; milline on täiskasvanuhariduse õiguslik alus; millised on peamised finantseerimise allikad; mis laadseid programme rakendatakse peamistes täiskasvanute koolituskeskustes, kes nende järgi õpetavad, milliseid meetodeid nad rakendavad ning milliseid tehnoloogilisi vahendeid seejuures kasutavad. Pole ka ühest pilti, millised on täiskasvanuhariduse edendamise peamised probleemid Eestis. Lähtuvalt sellest on fikseeritud uurimisobjekt ja kavandatud uuringu eesmärgid.

Uurimisobjekt on sõnastatud probleemina, milleks on järgnev vastuolu – Eesti täiskasvanuhariduse (süsteemi) mittevastavus täiskasvanud elanikkonna vajadustele, globaalse konkurentsi nõuetele ning rahvusvahelisele tasemele.

Lähtuvalt sellest kavandati uuringu eesmärgid järgmiselt:

- Selgitada välja tänane seis.
- Kavandada vajaliku süsteemi mudel ning vahendid selle saavutamiseks.
- Koostada ja analüüsida täiskasvanukoolituse andmebaasi.
- Töötada välja mudel efektiivselt funktsioneeriva täiskasvanuhariduse süsteemi kujundamiseks.

0.2 Uuringu hüpoteesid

I etapp

- Eesti täiskasvanuhariduse olemasolevad komponendid ei funktsioneerigi terviklikult ja ei ole suunatud ühtsetele eesmärkidele (süsteemi funktsionaalsuse ja tulemuslikkuse aspekt, süsteemi komponentide omavaheline sidusus);
- Eesti täiskasvanuhariduse andmebaasi koostamine on raskendatud, kuna puudub süstematiseeritud informatsioon täiskasvanuhariduse komponentidest ja täiskasvanute koolitusega tegelevatest asutustest, reguleerimata on täiskasvanute koolitusega tegelevate haridusasutuste litsentseerimise alused (süsteemi funktsioneerimise aspekt);
- Eesti täiskasvanuhariduse roll ühiskonnas on muutumas – selle vajadust tunnetatakse, kuid olulised sammud süsteemi rajamiseks on veel astumata.

II etapp

- Võrreldes Euroopa Liidu ning teiste arenenud riikidega, on Eesti mahajäämus antud valdkonnas oluline ning ühinemisel Euroopa Liiduga võivad tekkida raskused Euroopa süsteemiga integreerumisel.

0.3 Uuringu ülesanded

Eesmärkide saavutamiseks ning hüpoteeside kontrollimiseks tuleb:

- Analüüsida Eestis tegutsevate täiskasvanuhariduse asutuste ja koolituskeskuste (nii formaalse, mitteformaalse kui vabahariduse osas; nii üld-, töö- ja eluhariduse valdkonnas) struktuuri;
- Uurida Eestis tegutsevaid täiskasvanuhariduse tugisüsteeme – erinevaid koolitusvõimalusi ja –valdkondi, koolitusprogramme ja –materjale, valmisolekut uuendusteks jm.
- Koostada Eesti täiskasvanukoolituse andmebaas.
- Võrrelda Eesti täiskasvanuhariduse hetkesisist Euroopa Liidu liikmesriikide täiskasvanuhariduse süsteemidega⁷.

⁷ See ja järgmine ülesanne täidetakse uuringu teisel etapil, mis algas 2000 aastal

- Määratlada Eesti täiskasvanuhariduse roll Euroopa Liiduga ühinemisel ning lähtuvalt sellest koostada ettepanekud täiskasvanuhariduse poliitika väljatöötamiseks.

0.4 Uurimismetoodika

1. informatsiooni kogumine, analüüs ja võrdlus

- teaduskirjanduse, seaduste ja määruste, eelnevate uuringute aruannete jm. vajaliku materjali läbitöötamine ja analüüs
- statistiliste andmete süstematiseerimine ja analüüs
- ankeetküsitluste ja intervjuude läbiviimine
- eksperthinnangute kogumine ja analüüs

2. andmete töötlus

- statistiline andmetöötlus programmi SPSS abil
- faktiliste materjalide süstematiseerimine, kvalitatiivne analüüs ja üldistamine
- tekstilise materjali kontentanalüüs

3. teaduslik koostöö

- seminarid ja diskussioonid rahvuslikul ja rahvusvahelisel tasandil
- uurimisrühma tööseminarid
- valmivate materjalide laiem arutelu

0.5 Terminoloogia

Käesolevas uuringus kasutatakse järgmisi termineid, liigitades täiskasvanuharidust erinevatel alustel:

- 1) *otstarbe järgi*. Sellel alusel kujuneb järgmine klassifikatsioon: **üldharidus, tööharidus (s.h. eri-, kutse- ja ametialane haridus) ning eluharidus.**

- **Üldhariduse** all on käesolevas uuringus mõeldud sotsialiseerumiseks vajalikku teadmiste, oskuste ja vilumuste kompleksi, väärtushinnangute ja käitumishinnangute süsteemi, mis võimaldab saavutada läbi elu kestva võime edasi õppida ja kujuneda pidevalt arenevaks isiksuseks.
- **Tööharidus** koosneb kolmest osast:
erialane haridus on teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtushinnangute ja käitumishinnangute süsteem, mille omandamine annab võimaluse asjatundlikult töötada vastaval erialal;
kutsealane haridus on teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtushinnangute ja käitumishinnangute süsteem, mille omandamine annab võimaluse olla tunnustatud kutsekaaslaste poolt ja töötada vastaval kutsealal;
ametialane haridus on teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtushinnangute ja käitumishinnangute süsteem, mille omandamine annab võimaluse töötada vastaval ametikohal, teha otsuseid, organiseerida nende täitmist, juhtida, valitseda, hallata, sidustada ning kanda vastutust tulemuste ja võimalike tagajärgede eest.
- **Eluharidusega** kaasneb pädevus tulla toime igapäevases suhtlemises erinevates rollides ja erineva staatusega, rajada perekond ja kodu, osaleda ühiskonna- ja kultuurielu

2) *Formaliseerituse astme järgi:* **formaalne, mitteformaalne ja informaalne ehk vabaharidus.**

- **Formaalne haridus** - riiklike õppekavadega fikseeritud ja organisatsiooniliselt ning materiaalselt tagatud haridus. Seda nii kõikides vanuseastmetes ja hariduskontsentrites, nii üld-, töö- kui ka eluharidusalases koolituses. **Mitteformaalne haridus** - organiseeritud õpitegevus kindlate huvigruppidele kindlate programmide alusel, mille koostavad vastavad asjatundjad kas ühiskonnas küpsenud vajadustest või tellija soovidest lähtuvalt.
- **Vabaharidus (informaalne haridus)** - omandatakse huvist lähtuvalt oma initsiatiivil koostatud õppekava järgi, olenevalt vajadustest ja võimalustest

0.6 Uurimisaine

Antud uuringus on vaatluse alla on võetud järgmised täiskasvanuhariduse aspektid:

- Täiskasvanuhariduse struktuur: institutsioonid ja koolitusasutused
- Uuendused ja areng täiskasvanukoolituses: meetodid, tehnoloogia, õppetajad
- Täiskasvanukoolitus kutsekoolides ja ülikoolides

0.7 Eeldatav tähtsus

- Planeeritud uuringu **aktuaalsus** seisneb selles, et uuringu tulemused võimaldavad Eesti täiskasvanuharidust võrrelda täiskasvanuharidusega teistes Euroopa riikides.
- Täiskasvanuhariduse olukorra analüüsi tulemuste põhjal on võimalik luua täiskasvanuhariduse süsteemi kujundamise ja juhtimise regulatsioonimehhanismid.
- Uuringu **teoreetiline väärtus** seisneb selles, et täiskasvanuhariduse (süsteemi) komponente püütakse uurida eesmärgistatud protsesside teooriast lähtuvalt;
- Uuringu **praktiline väärtus** seisneb informatsiooni saamises, süstematiseerimises ja analüüsimises ning andmebaasi loomises, selle võrdluses omataolistega.
- Uuringu lõpptulemused (teoreetiline interpretatsioon ja andmebaas) annavad võimaluse kasutada andmeid täiskasvanute jätkuhariduse edendamiseks Eestis ning loovad soodsad eeldused Eesti Täiskasvanuhariduse Riikliku Programmi koostamiseks.
- Uuringu võimalike tulemuste **hariduspoliitiline väärtus** seisneb ettepanekute koostamises Eesti täiskasvanuhariduse efektiivsete regulatsioonimehhanismide kujundamiseks ja täiskasvanute koolitamisega tegelevate haridusasutuste litsentseerimissüsteemi loomiseks.

Põhimõtteliselt on uuringu tulemuste realiseerimine võimalik sedavõrd, kuivõrd peetakse silmas **sotsiaalse regulatsiooni ja juhtimise** kõiki tasandeid *isiksusest ühiskonnani*, kuna sageli ilmnevad probleemid ühel tasandil, nende tekke ja/või süvenemise põhjused teis(t)el tasandi(te)l, ressursid ja tingimused nende lahendamiseks kolmanda(te)l tasandi(te)l.